ALBUM

PAMIĄTEK POLSKICH

W RZYMIE

ALBUM
PAMIĄTEK POLSKICH
W RZYMIE

RZYM
SZKOŁA TYPOGRAFICZNA PIUSA X
VIA DEGLI ETRUSCHI, 7-9
1925

REPRODUKCJA WZBRONIONA

Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego w Warce
Nr Inw. 4101

OJCIEC ŚW. PIUS XI.
(Według portretu St. Gilewskiego).

PAMIĄTKI POLSKIE W RZYMIE

Nie ma z pewnością poza granicami Polski drugiego miasta na świecie, któreby tyle pamiątek polskich chowało w swem łonie, co Rzym, stolica chrześcijaństwa. Od zarania dziejów swoich z Rzymu czerpała Polska najistotniejsze wartości swego ducha, stąd jakby z ogniska odbierała życiodajne promienie kultury chrześcijańskiej. Ślady tej ścisłej łączności pozostały nietylko w dokumentach historycznych, ale również w znacznej liczbie pomników i monumentów wzniesionych przez praojców naszych w Wiecznem mieście. Polak, zwiedzający Rzym, winien je znać, winien odczuć w nich tętno ojczyste polskie, a wówczas pomniki te powiedzą mu o gorącem przywiązaniu dawnych rodaków do ogniska chrześcijaństwa, powiedzą mu, że jest u samego łona garnącej do siebie wszystkich Matki-Kościoła św. Pamiątki polskie w Rzymie rozsiane są po różnych kościołach i w różnych częściach miasta.

Zbiór niniejszy pragnie zestawić w porządku chronologicznym najważniejsze pomniki.

MIŁOŚNIK PAMIĄTEK POLSKICH W RZYMIE.

Kaplica św. Wojciecha

w kościele św. Bartłomieja na wyspie Tybrzańskiej.

Najdawniejszą pamiątką, bo sięgającą pierwszych w Polsce wieków chrześcijaństwa, jest znaczna część relikwji św. Wojciecha, pierwszego Apostoła, Męczennika i Patrona Polski.

Roku tysiącznego Otton III, cesarz niemiecki, z okazji pielgrzymki do grobu przyjaciela swego, św. Wojciecha, otrzymał od Bolesława Chrobrego w darze część relikwji świętego t. j. cale prawe ramię. Przybywszy do Rzymu, złożył te relikwje w budującym się jego kosztem kościele na wyspie Tybrzańskiej, który miał być poświęcony czci tego pierwszego Polski męczennika. Różne okoliczności, a głównie sprowadzenie ciała św. Bartłomieja Apostoła spowodowały, że kościół dedykowano później św. Bartłomiejowi, a relikwje św. Wojciecha złożono w osobnej kaplicy w lewej nawie. Relikwje mieszczą się w ołowianej trumience, na której jest napis: « Corpus s. Adalberti Mart ». W r. 1852 d. 22 stycznia na prośby Polaków spodziewających się znaleźć w sarkofagu św. Wojciecha jaki dokument siegający może czasów Chrobrego, Ojciec św. Pius IX wydelegował biskupa Tizzani do otworzenia trumny. Oprócz relikwji znaleziono w niej pół arkusza zżółkłego papieru z r. 1713, na którym to tylko było napisane, że w tem zamknięciu znajdują się relikwje z ramienia św. Wojciecha, przywiezione z Polski przez cesarza Ottona.

Obraz w ołtarzu, malowany w. r. 1660, przedstawia św. Wojciecha i św. Paulina, biskupa z Noli, którego relikwje do r. 1909 spoczywały w tym ołtarzu.

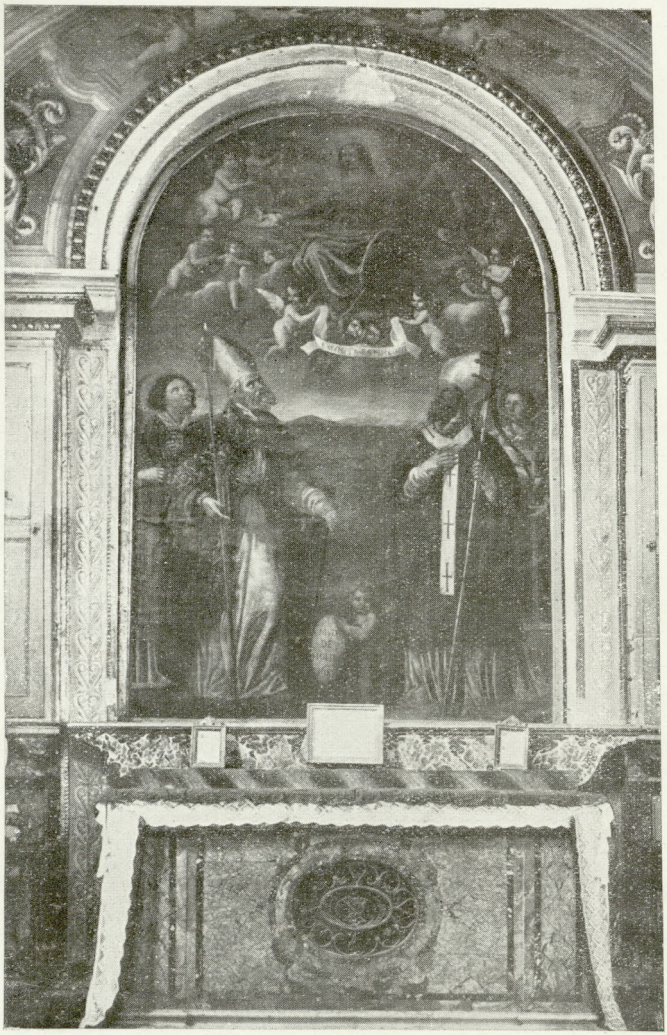

Ołtarz z relikwjami św. Wojciecha.

Fot. X. A. M.

Kaplica św. Jacka

w kościele św. Sabiny na Awentynie.

Około 1220 r. przybywają na Awentyn do klasztoru OO. Dominikanów przy kościele św. Sabiny dwaj bracia Odrowążowie Jacek i Czesław i z rąk św. Dominika przyjmują habit zakonny. Wspomnienie tego aktu przechowuje napis w oratorjum klasztornem, dawnej celi, w której mieszkał św. Jacek w czasie swego nowicjatu.

W roku jubileuszowym 1600, 6 lat po kanonizacji św. Jacka, dokonanej r. 1594 przez Papieża Klemensa VIII, przybudowano w kościele kaplicę, poświęconą czci świętego naszego rodaka. Kaplica ta zwana także Najśw. Sakramentu znajduje się w prawej bocznej nawie. Ołtarz zdobi piękny obraz Lawinji Fontany: św. Jacek w modlitwie do Najśw. Dziewicy. Ściany kaplicy są wymalowane freskami, pędzla Tadeusza i Fryderyka Zuccarich. Freski przedstawiają obłóczyny obu braci, Jacka i Czesława oraz kanonizację św. Jacka.

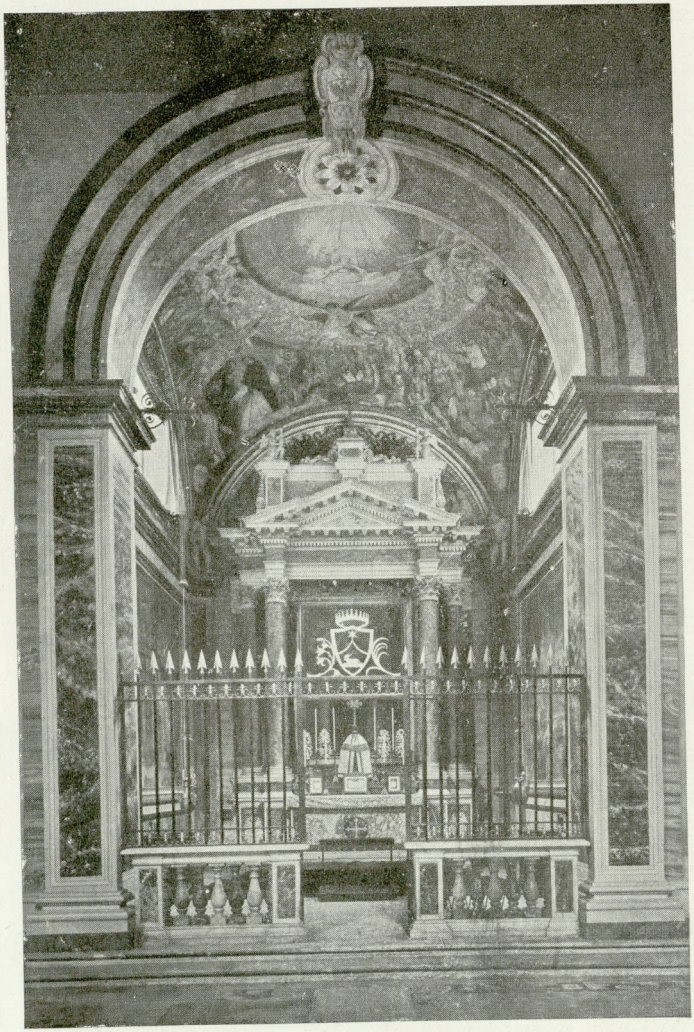

Kaplica św. Jacka (Najśw. Sakramentu).

1. Kaplica św Stanisława Kostki

w kościele św. Andrzeja na Kwirynale.

2. Kapliczka w przyległym klasztorze, dawna celka św. Stanisława.

3. Statua św. Stanisława, dłuta Le Gros.

Najpiękniejszą i najwonniejszą lilją z wieńca pamiątek polskich w Rzymie jest grób św. Stanisława Kostki w kościele św. Andrzeja na Kwirynale. W kaplicy obok głównego ołtarza w sarkofagu z drogocennego kamienia lapis lazuli spoczywają święte szczątki Patrona młodzieży polskiej.

Obraz w ołtarzu malowany przez sławnego Karola Marattę (mistrza naszego Szymona Czechowicza) przedstawia św. Stanisława Kostkę, gdy mu Najśw. Panna oddaje na ręce Jezusa. Obok ołtarza znajdują się dwa równie piękne obrazy z życia świętego. Fresk na sklepieniu pędzla Odazzi'ego wyobraża św. Stanisława w glorji niebieskiej.

W klasztorze przylegającym do kościoła św. Andrzeja, a służącym dawniej za nowicyat dla OO. Jezuitów, jest celka, w której niegdyś św. Stanisław mieszkał i w której niewinnego anielskiego życia dokonał. Celka ta zamieniona dziś na uroczą kaplicę. W środku między dwoma ołtarzami. na tem miejscu, gdzie spoczywał na łożu śmiertelnem św. młodzieniec, jest statua znakomitego rzeźbiarza Le Gros. O artyście mówią, że pracował nad swem dziełem, jako protestant, lecz gdy ukończył je, nawrócił się i został katolikiem. Na ścianie w głowach posągu jest wielki obraz, który przedstawia ukazanie się N. M. P. wraz z Dzieciątkiem Jezus św. Stanisławowi, poniżej aniołowie sypią kwiaty na głowę umierającego. Na korytarzu wiodącym do kaplicy jest 12 akwarel przedstawiajacych sceny z życia sw. Stanisława, pędzla brata Jezuity Andrea Pozzo.

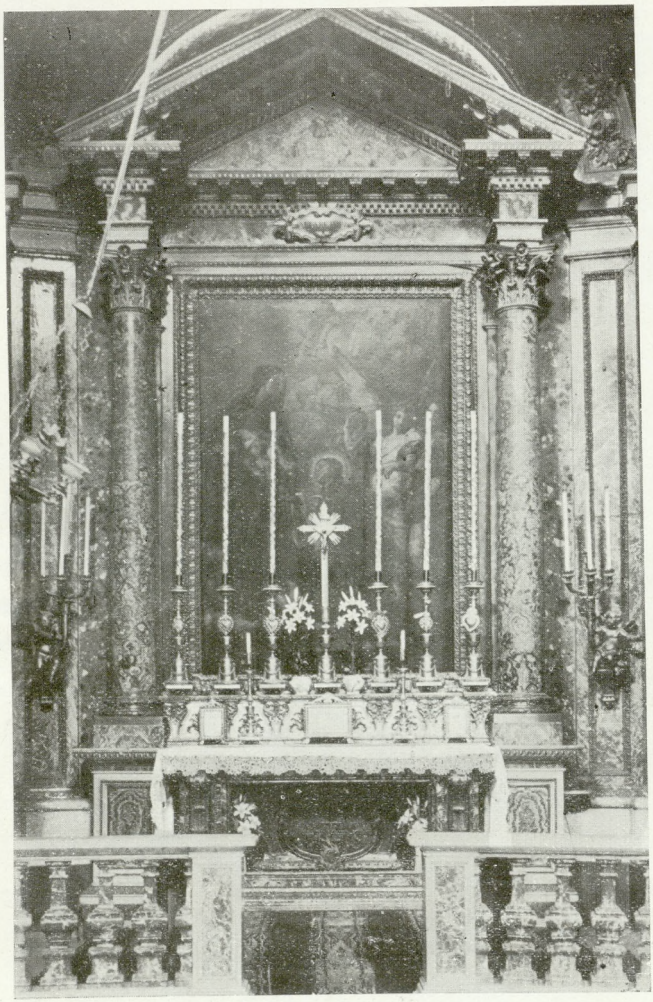

Kaplica św. Stanisława Kostki
w kościele św. Andrzeja na Kwirynale.

Fot. X. A. M.

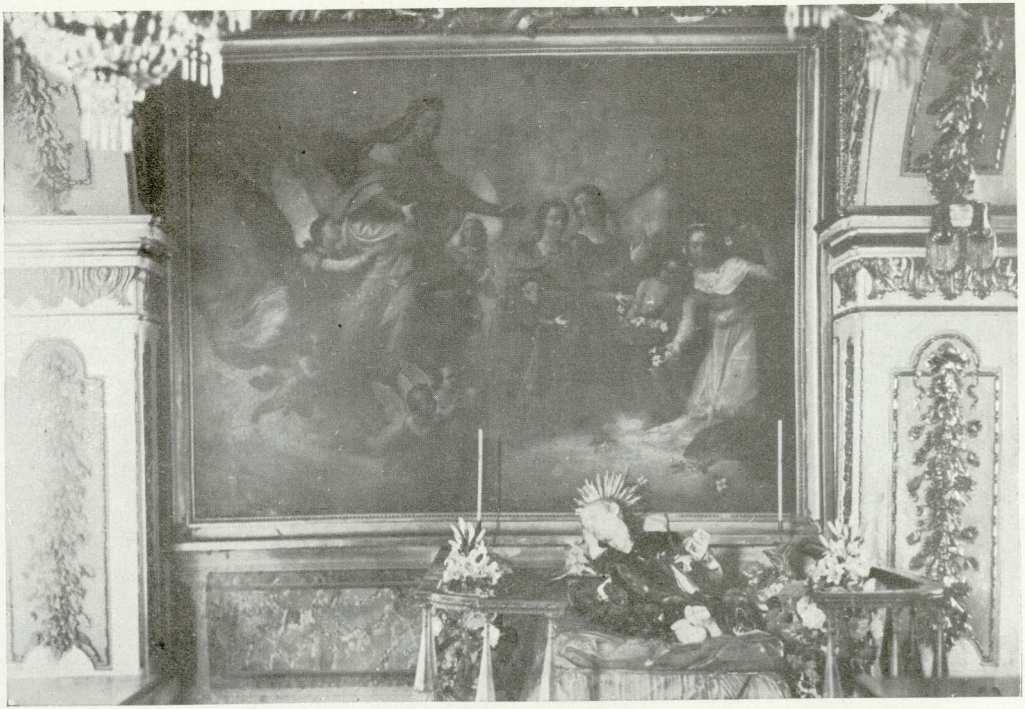

Obraz i statua św. Stanisława. Fot. X. A. M.

Statua św. Stanisława dłuta Le Gros.

1. Kościół i Hospicjum św Stanisława

przy ulicy Botteghe Oscure.

2. Wnętrze Kościoła.

Kościół i Hospicjum św, Stanisława zawdzięcza swe powstanie w końcu XVI w. Papieżowi Grzegorzowi XIII oraz kardynałowi Hozjuszowi. Opis historyczny tego czcigodnego zabytku, który odziedziczyliśmy po praojcach naszych, znajdzie czytelnik w książce Ks. Stanisława Janickiego p. t.: « Polski kościół i dom św. Stanisława w Rzymie. » Rzym 1925.

Wnętrze kościoła jest jednonawowe. Z pięciu ołtarzy trzy zawierają obrazy pędzla polskich malarzy: Czechowicza, Konicza i Franciszka Smuglewicza. Piękny fresk na sklepieniu jest prawdopodobnie dziełem Smuglewicza. Liczne tablice pamiątkowe i napisy grobowe odsłaniają nam znaczną cząstkę dziejów kościoła.

Kościół i Hospicjum św. Stanisława.

Fot. X. A. M.

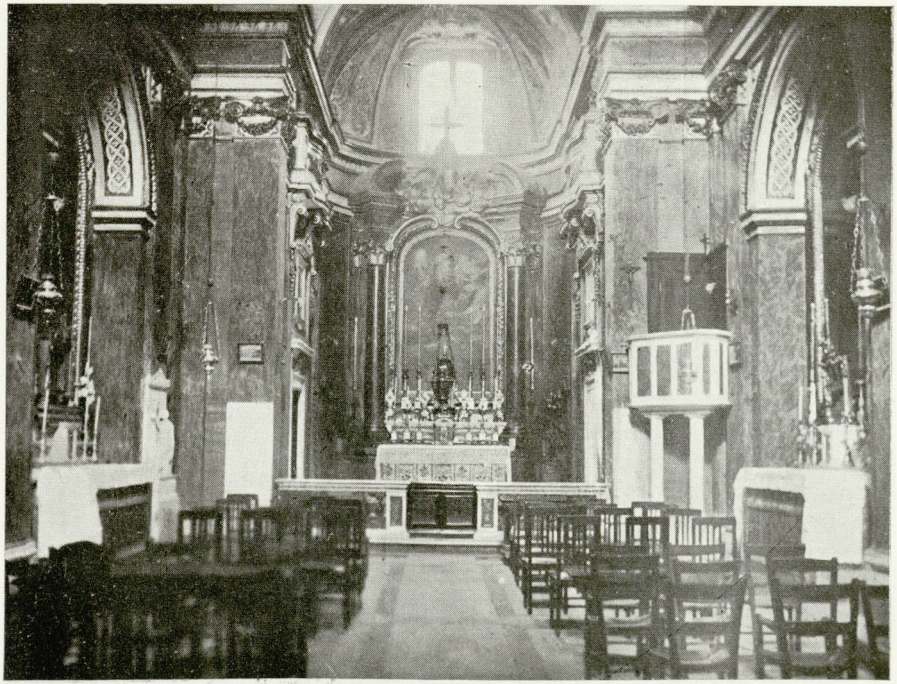

Wnętrze Kościoła św. Stanisława.

Pomnik kardynała Hozjusza

w kościele N. M. P. na Zatybrzu.

Wielki świątobliwy kardynał, perła Episkopatu Polski, inicjator zakładu św. Stanisława w Rzymie, dla Polski i świata katolickiego niezrównane położył zasługi (Patrz wyżej przytoczoną książkę o kościele św. Stanisława w Rzymie str. 9-13). Pomnik mieści się w prawej nawie bocznej przy prezbyterjum.

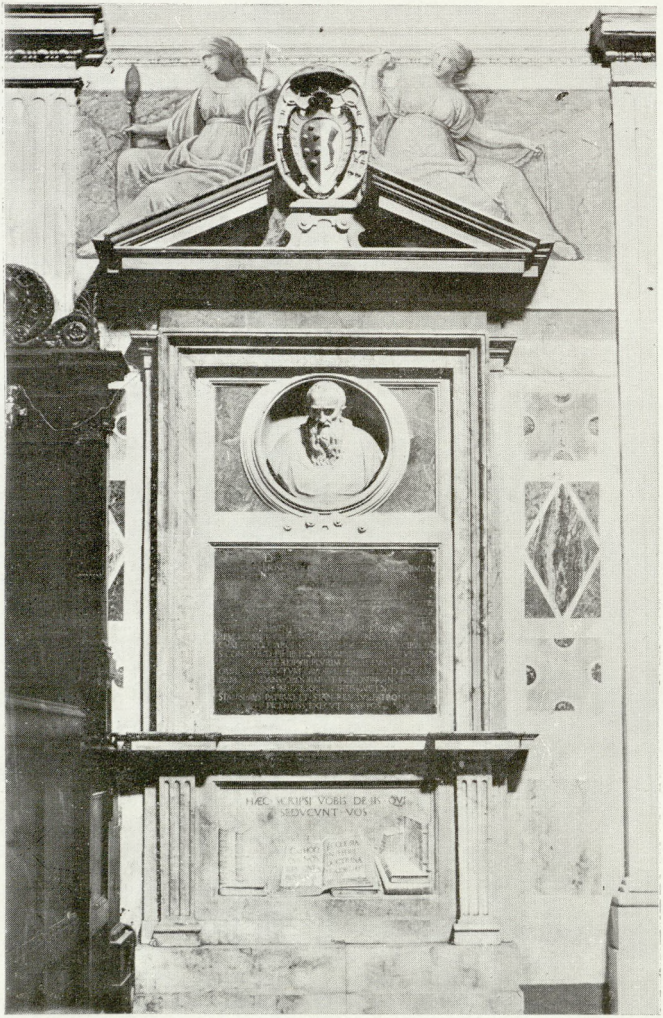

Pomnik kardynała Hozjusza.

Fot. X. A. M.

Obraz Matki Boskiej Zyrowickiej

w kościele Madonna del Pascolo przy placu Santa Maria dei Monti.

Dla utrwalenia Unji Brzeskiej zawartej w r. 1595, zakon unicki Bazyljanów z macierzystego klasztoru św. Trójcy w Wilnie ustanowił w r. 1622 prokuratorję zakonną w Rzymie Na tę prokuratorję Papież Urban VIII przeznaczył kościółek św. Sergiusza i Bacha. Do kościoła przybudowano niebawem niewielkie hospicjum dla pielgrzymów unitów. W r. 1719 dokonano zmiany wezwania kościoła, który odtąd był poświęcony N. M. P. Żyrowickiej, a to od obrazu umieszczonego w głównym ołtarzu. Obraz ten ma ciekawą historję. W r. 1718 rektor kościoła OO. Bazyljanów polecił restaurować zabudowania hospicjum. Mularz zajęty przy tej robocie, zeskrobując w jednym z korytarzy stary i nadpsuty tynk ujrzał jakieś malowidło na murze. O swojem odkryciu natychmiast uwiadomił ks. Rektora. Tymczasem tynk od całej ściany odpał zupełnie i ukazał się na murze piękny obraz N. M. P. z Dzieciątkiem Jezus a naokoło cerkiewny napis wyjęty z liturgji św. Jana Złotoustego. Ks. Rektor poznając, że jestto kopja obrazu Najśw. M. Panny Żyrowickiej, którą kiedyś prawdopodobnie wymalował któryś z unitów mieszkających w klasztorze, polecił malarzowi obraz zamalować wapnem. Zamalowanie odpadło nazajutrz, obraz ukazał się jeszcze piękniejszy, a lud który gromadził się licznie, dowiedziawszy się o zjawisku, utwierdził się w przekonaniu, że Madonna objawiła się cudownie. Kiedy o całem tem zdarzeniu doniesiono Papieżowi Klemensowi VI dodając, że miejsce, gdzie obraz odkryto coraz tłumniej odwiedzane jest przez

lud pobożny, Ojciec św. po sprawdzeniu polecił wyciąć obraz z muru i umieścić w kościele. Równocześnie stwierdzono dokumentami, że oryginał tego obrazu znajduje się w Żyrowicach pod Nowogródkiem. Obraz ten objawił sie cudownie w XV wieku i czczony jest pod wezwaniem cudownej M. B. Żyrowickiej. Na rozkaz Papieża wśród licznie zebranego ludu w uroczystej procesji przeniesiono obraz do kościoła i umieszczono w wielkim ołtarzu. W miejscu zaś skąd go wyjęto, wmurowano tablicę z odpowiednim napisem w języku włoskim.

Księża Bazyljanie uniccy mieszkali przy kościele nieprzerwanie do r. 1829. Po zniesieniu unji na wschodzie dawnej Polski ustała prokuratorja Bazyljanów w Rzymie. Kościół przeszedł na własność Propagandy wraz z wszystkimi dochodami. Daremne były starania Prowincjała Bazyljanów Chełmskich, ks. Michała Dąbrowskiego, podjęte w r. 1846, około przywrócenia instytucji pierwotnego jej przeznaczenia, natrafiły one na opór ze strony rządu rosyjskiego. W r. 1894 Papież Leon XIII oddał kosciół i dom na użytek kolegjum ruskiego.

Obraz M. B. Żyrowickiej.

Fot. X. A. M.

Ołtarz z relikwjami bł. Andrzeja Boboli

w kościele del Gesù.

Relikwje bł. Andrzeja Boboli, wielkiego męczennika unji, wywiezione z Połocka do Moskwy były jakiś czas złożone w tamtejszem muzeum bolszewickiem. Na skutek starań ratunkowej misji Papieskiej rząd sowjetów odesłał je do Watykanu, skąd przeniesiono je uroczyście 21 maja 1924 r. do kościoła del Gesù.

Ołtarz z relikwjami bł. Andrzeja Boboli.

Fot. X. A. M.

Kościół Imienia Marji przy Forum Trajana.

Przed rokiem 1683 był tu kosciòł pod wezwaniem Wniebowzięcia N. Marji Panny i św. Bernarda, w tym zaś roku Papież Inocenty XI dla uwiecznienia zwycięstwa odniesionego przez Jana III Sobieskiego, kròla polskiego, nad Turkami pod Wiedniem, zmienił nazwę kościoła i poświęcił go Imieniu Marji.

Kościół im. Marji.

Obraz Matejki w Watykanie:

Zwycięstwo Sobieskiego pod Wiedniem.

Obraz przedstawia chwilę pod Wiedniem, gdy król Jan po bitwie wysyła do Rzymu do Papieża Inocentego XI zdobytą na Turkach wielką chorągiew Proroka wraz z listem własnoręcznym. Obraz ten w. r. 1883, w dwóchsetletnią rocznicę wiktorji wiedeńskiej wręczyła delegacja polska Ojcu św. Leonowi XIII.

J. Matejko: Sobieski pod Wiedniem.

Dawny pałac Sobieskich
na rogu ulic: Via Sistina i Via Gregoriana.

Obok kościoła s. Trinità dei Monti na rogu dwóch ulic stoi ten pałacyk, ozdobiony na froncie pięknym przedsionkiem, w którym zachowała się do dziś herbowna tarcza Polski. Dom ten był również mieszkaniem dawnej Ambasady polskiej w Rzymie.

Dawny pałac Sobieskich.

Fot. X. A. M.

Tablica pamiątkowa Marji Kaźmiery

w pałacu Konserwatorów na Kapitolu.

Tablica ta, wmurowana w ścianę jednej z sal muzeum konserwatorów, ozdobiona jest wizerunkiem królowej w płaskorzeźbie. Napis wspomina, że « królowa, za której pobudką małżonek Jan III oswobodziwszy Wiedeń od oblężenia sprawę chrześcijańską wysoce podniósł, do Rzymu na rok jubileuszowy przybyła i tryumfalnie Kapitol swoją obecnością zaszczyciła ». Było to 2 grudnia 1700.

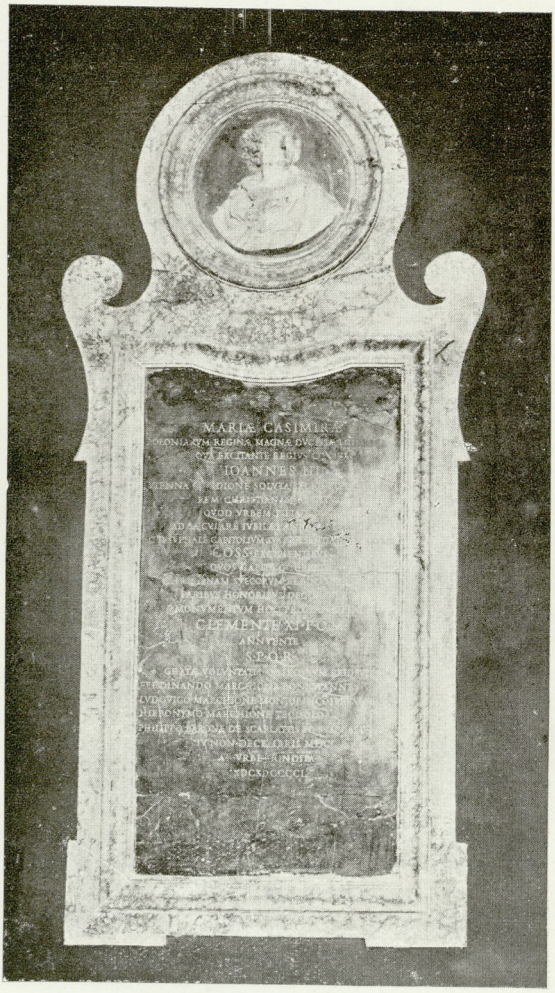

Tablica Marji Kaźmiery.

Fot. X. A. M.

Pomnik królewicza Aleksandra Sobieskiego

w kościele OO. Kapucynów przy piazza Barberini.

Królewicz Aleksander, syn króla Jana, wraz z Matką w r. 1700 przybył do Rzymu na Rok święty. Nie wróciwszy już do kraju zamieszkał w klasztorze OO. Kapucynòw i tam mając lat 38 w r. 1714 cnotliwie i przykładnie życie zakończył. Papież Klemens XI, dowiedziawszy się o śmierci królewicza, zarządził by jak najwspanialej odbyło się żałobne nabożeństwo za duszę zmarłego, wszak według słòw Ojca św. był synem króla polskiego Jana III tak wielce zasłużonego około Stolicy Apostolskiej, około całego chrześcijaństwa. OO. Kapucyni wystawili królewiczowi ozdobny marmurowy pomnik z wizerunkiem zmarłego, mieści się po lewej stronie przy wejściu do przezbyterjum.

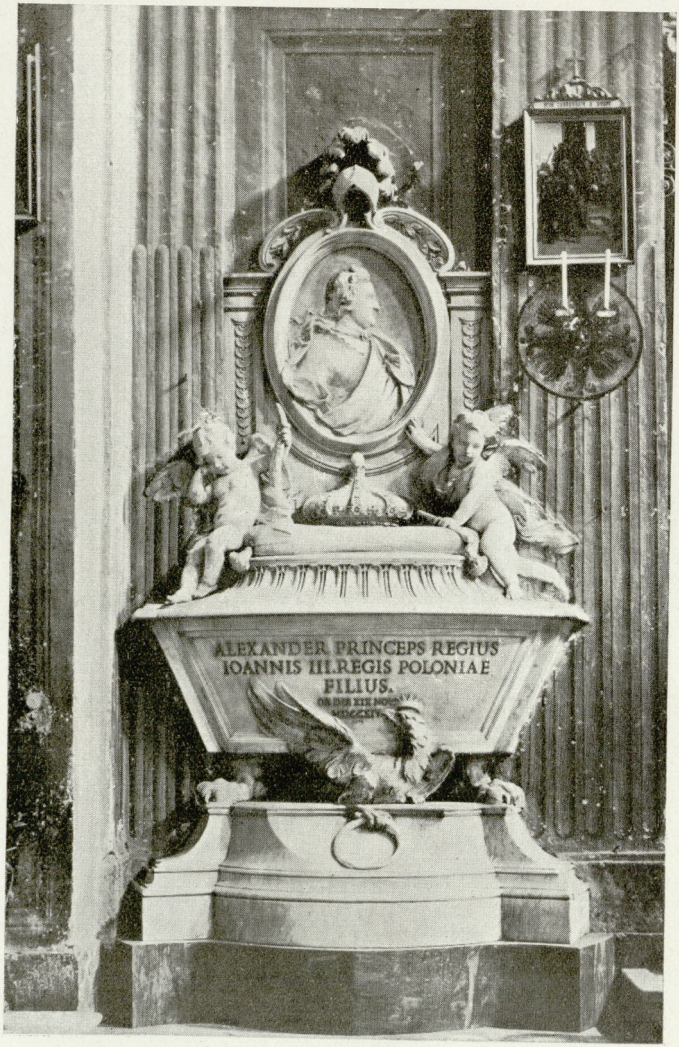

Pomnik Al. Sobieskiego.

Fot. X. A. M.

Pomnik Marji Klementyny Sobieskiej

w Bazylice św. Piotra.

Nad drzwiami prowadzącemi na kopułę św. Piotra jest wspaniały pomnik Marji Klementyny wnuczki króla Jana III, a żony Jakóba III, króla angielskiego, zmarłej w r. 1735. Urna z sercem królowej wmurowana jest w boczny filar nawy Kościoła św. Apostołów.

Pomnik Sobieskiej.

Tablica pamiątkowa Adama Mickiewicza

wmurowana w ścianę domu przy via del Pozzetto 114.

W domu, gdzie mieści się ta tablica, mieszkał Mickiewicz w czasie pobytu swego w Rzymie. Płaskorzeźba z wizerunkiem wieszcza jest dłuta Wiktora Brodzkiego. Napis głosi, że umieszczono tę pamiątkę 29 marca 1877 r..

Tablica A. Mickiewicza.

Fot. X. A. M.

Kościół OO. Zmartwychwstańców

przy via S. Sebastianello.

Zgromadzenie OO. Zmartwychstańców założone zostało przez polskich wychodźców po powstaniu 1831 roku. Pierwszą myśl założenia polskiego zakonu podał Bogdan Jański. Około niego stanęli ludzie wielcy sercem i umysłem, jak ks. ks. Kajsiewicz, Jelowicki, Semeneńko, Kaczanowski, Hube.

W r. 1844 otrzymał zakon w czasowe posiadanie kościół nacji burgundzkiej św. Klaudyusza. Tam z małemi przerwami do r. 1884 mieścił się nowicjat zgromadzenia. Gdy rząd francuski w r. 1884 postanowił sprzedać kościół św. Klaudjusza, OO. Zmartwychwstańcy powzięli zamiar zbudowania nowego domu zakonnego i kościoła. W tym celu przy końcu ulicy san Sebastianello, u podnóża Monte Pincio nabyli posiadłość, gdzie niebawem stanął klasztor i kościół.

W kościele w prezbyterjum zwajdują się dwa obrazy: Unierzyckiego (ucznia Matejki), przedstawiający złożenie ślubów założycieli zakonu Zmartwychwstańcow w katakumbach św. Sebastjana — oraz Siemiradzkiego Wniebowstąpienie Pańskie.

Kościół OO. Zmartwychwstańców

przy via S. Sebastianello.

Zgromadzenie OO. Zmartwychstańców założone zostało przez polskich wychodźców po powstaniu 1831 roku. Pierwszą myśl założenia polskiego zakonu podał Bogdan Jański. Około niego stanęli ludzie wielcy sercem i umysłem, jak ks. ks. Kajsiewicz, Jełowicki, Semeneńko, Kaczanowski, Hube.

W r. 1844 otrzymał zakon w czasowe posiadanie kościół nacji burgundzkiej św. Klaudyusza. Tam z małemi przerwami do r. 1884 mieścił się nowicjat zgromadzenia. Gdy rząd francuski w r. 1884 postanowił sprzedać kościół św. Klaudjusza, OO. Zmartwychwstańcy powzięli zamiar zbudowania nowego domu zakonnego i kościoła. W tym celu przy końcu ulicy san Sebastianello, u podnóża Monte Pincio nabyli posiadłość, gdzie niebawem stanął klasztor i kościół.

W kościele w prezbyterjum zwajdują się dwa obrazy: Unierzyckiego (ucznia Matejki), przedstawiający złożenie ślubów założycieli zakonu Zmartwychwstańcow w katakumbach św. Sebastjana — oraz Siemiradzkiego Wniebowstąpienie Pańskie.

Kościół OO. Zmartwychwstańców.

Fot. X. A. M.

Kaplica grobowa św. Kongregacji de Propaganda Fide,

na Campo Verano.

W kaplicy tej spoczywa nieugięty obrońca wolności Kościoła wobec zakusów rządu Bismarka, bohater z t. zw. walki kulturnej, Prymas Polski, arcybiskup Gnieźnieński i Poznański — ks. Kardynał Mieczysław hr. Ledóchowski, zmarły w r. 1902, jako kardynał Prefekt Propagandy.

Kaplica św. Kongregacji de Propaganda Fide.

Fot. X. A. M.

Pomnik kardynała Czackiego

w kościele św. Pudencjanny.

Pomnik jest dłuta Piusa Welońskiego. Postać Kardynała ulana ze spiżu, spoczywa na marmurowym sarkofagu, na którym jest napis świadczący o zasługach znamienitego księcia Kościóła, który w nader trudnych czasach sprawował urząd nuncjusza papieskiego w Paryżu. Zmarł w Rzymie w r. 1833 zasłużony około Stolicy św. i własnej Ojczyzny. Pomnik [wieńczy wizerunek Marji, pod nim napis: Królowo Korony Polskiej, módl sie za nami.

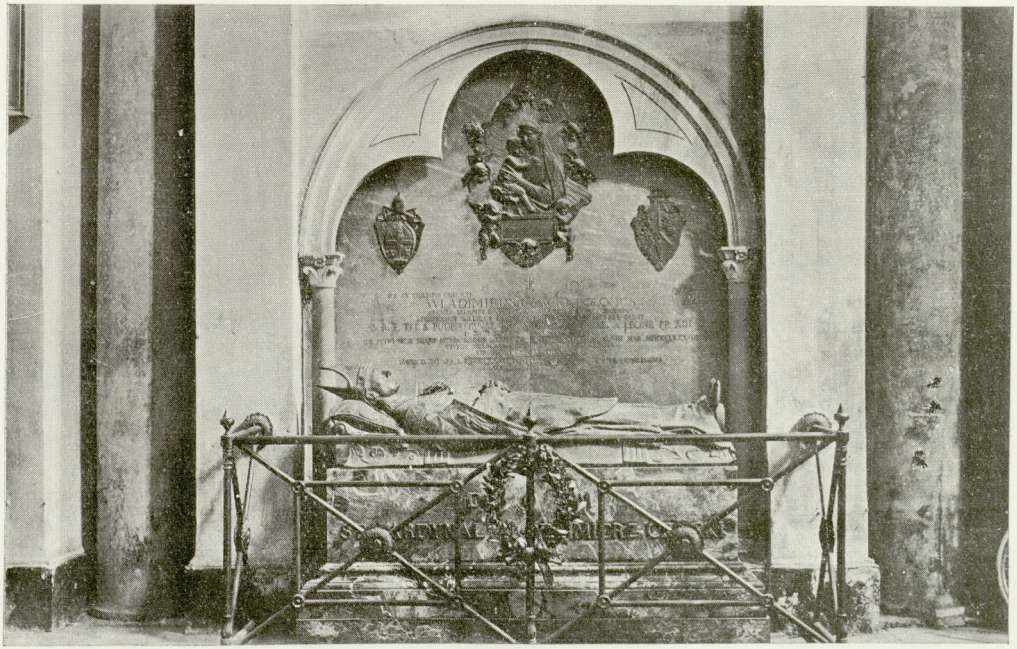

Pomnik kard. Czackiego.

Fot. X. A. M.

Kolegjum polskie przy via Maroniti 22.

Kolegjum polskie przeznaczone dla młodzieży duchownej kształcącej się w Rzymie zostało założone przez Piusa IX, wielkiego Miłośnika i Przyjaciela Polaków w r. 1866. Pierwotnie mieściło się kolegjum, którego pierwszym rektorem przez lat 10 był O. Semeneńko, w klasztorze przy kościele św. Adrjana, obok Forum Romanum. W r. 1878 przeniesiono instytucję do obecnego gmachu, dawnego kolegjum Maronitów. Kosciół przyległy nazwany przedtem św. Jana przy fidze (san Giovanni alla Ficoccia — dla ogromnego drzewa figowego, jakie rosło w ogrodzie przytykającym) poświęcono św. Janowi Kantemu. Kościół mieści w sobie piękne dzieło sztuki: rzeźbę hr. Oskara Sosnowskiego przedstawiającą M. Boską Niepokalanie Poczętą.

Kolegjum polskie.

Fot. X. A. M.

Kaplica polska w kościele św. Joachima

na Prati di Castello.

Kościół św. Joachima zbudowany na pamiątkę jubileuszu biskupiego Leona XIII w r. 1893 posiada szereg kaplic malowanych kosztem różnych narodów. Kaplicę poświęconą św. Jadwidze wymalował Prof. Palombi. według pomysłu O. redemptorysty Bernarda Łubieńskiego. Znaczną sumę na przyozdobienie kaplicy ofiarowała Jadwiga Wielhorska, fundatorka klasztoru karmelitanek przy piazza Farnese.

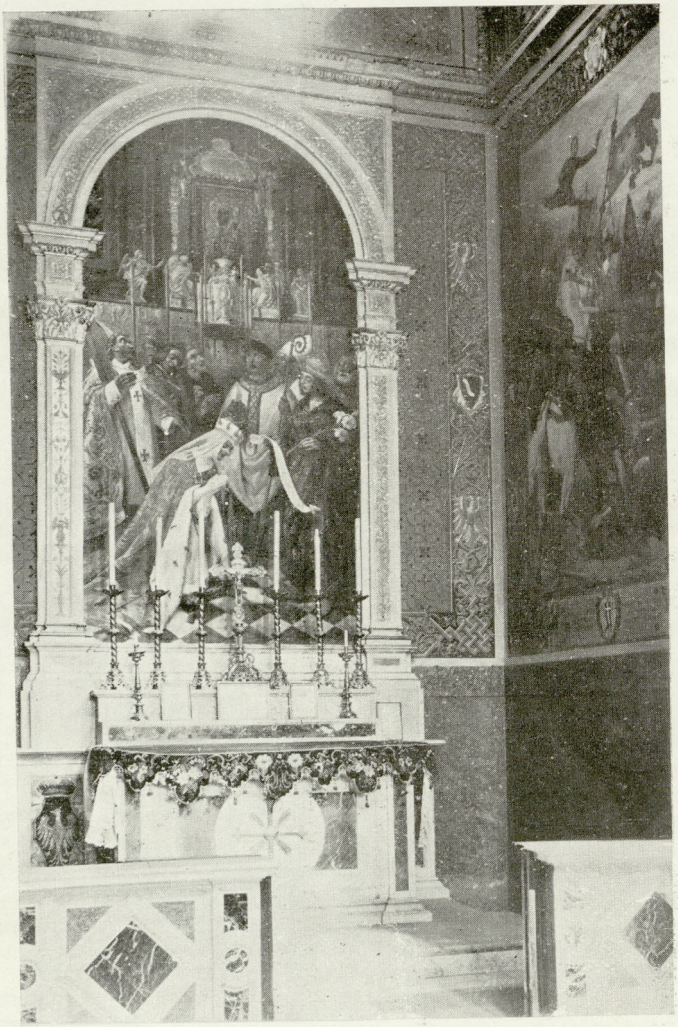

Kaplica polska w Kościele św. Joachima.

Fot. X. A. M.

Polski Instytut Duchowny przy via Pietro Cavallini 38.

Instytut ten, przeznaczony specjalnie dla polskich kapłanów odbywających wyższe studja naukowe w Rzymie. został założony w r. 1910, dzięki inicjatywie ks. biskupa Pelczara i ks. arcyb Bilczewskiego.

Polski Instytut Duchowny

Fot. X A. M.

18-
1